

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар

па навуковай рабоце БДУКМ

_____ В. Р. Языковіч

« ____ » _____ 2020 г.

Рэгістрацыйны № ВД-_____/вуч.

**ФІЛАСОФСКІЯ КАНЦЭПЦЫІ
СУЧАСНАГА ПРЫРОДАЗНАЎСТВА**

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для ўсіх спецыяльнасцей універсітэта*

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі цыкла сацыяльна-гуманітарных дысцыплін, зацверджанага 15.07.2014, і вучэбных планаў спецыяльнасцей універсітэта

СКЛАДАЛЬНІК

А. І. Бабко, дацэнт кафедры філасофіі і метадалогіі гуманітарных навук установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат філасофскіх навук,
дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

М. В. Анцыповіч, дацэнт кафедры філасофскіх вучэнняў установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт», кандыдат філасофскіх навук, дацэнт;

Т. І. Пясецкая, дацэнт кафедры інфармацыйных тэхналогій у культуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат фізіка-матэматычных навук

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай філасофіі і метадалогіі гуманітарных навук установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пракакол № 3 ад 03.11.2017);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пракакол № 4 ад 27.11.2017)

Адказны за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказны за выпуск: А. І. Бабко

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

«Філасофскія канцэпцыі сучаснага прыродазнаўства» – гэта вучэбная дысцыпліна спецыялізаванага модуля па выбары студэнта. Сучасная цывілізацыя мае тэхнагенны характар, а развіццё тэхнікі самым цесным чынам звязана з развіццём прыродазнаўчых навук. Таму валоданне філасофскімі асновамі сучаснага прыродазнаўства з’яўляецца жыццёва неабходным для кожнага чалавека, які не хоча заставацца сярод маргінальных грамадскіх шыхтоў. Неабазнанасць у прыродазнаўчай праблематыцы выступае ў сучасных умовах як своеасаблівая форма адчужэння чалавека ад рэальных магчымасцей яго самаразвіцця і самаздзяйснення, а вывучэнне прыродазнаўчых навук адпаведна – як спосаб пераадолення такога адчужэння (Ж. Расмардзюк). Засваенне філасофскіх канцэпцый прыродазнаўчага пазнання мае грунтоўнае значэнне ў кантэксце гэтага вывучэння.

Калі авалодаць філасофскімі канцэпцыямі сучаснага прыродазнаўства надзвычай важна для кожнага чалавека, дык тым больш важным і істотным з’яўляецца іх засваенне для спецыяліста з вышэйшай адукацыяй, у тым ліку і для спецыяліста-гуманітарнага. Тэндэнцыя да збліжэння гуманітарных і прыродазнаўчых навук, якая назіраецца ў сучасных умовах, павінна, безумоўна, улічвацца пры падрыхтоўцы спецыялістаў у гуманітарнай сферы, што таксама дыктуе неабходнасць вывучэння імі асноў сучаснага прыродазнаўства.

Прыродазнаўчыя навукі займаюць важнае месца ў сістэме духоўнай культуры. Таму іх вывучэнне павінна паспрыяць больш глыбокаму разуменню студэнтамі культурных з’яў і працэсаў.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – развіццё мыслення студэнтаў праз засваенне філасофскіх канцэпцый сучаснага прыродазнаўства, праз раскрыццё прыродазнаўчага стылю асэнсавання рэчаіснасці і ўзбагачэнне іх светапогляду праз засваенне адпаведных ведаў.

Для дасягнення дадзенай мэты неабходна вырашыць наступныя *асноўныя задачы*:

– раскрыць у працэсе выкладання вучэбнай дысцыпліны месца і ролю прыродазнаўства ў сістэме культуры;

– сфарміраваць у студэнтаў уяўленне аб агульнатэарэтычных і спецыяльна-навуковых аспектах сучаснага прыродазнаўства;

– забяспечыць засваенне імі ведаў аб гістарычнай дынаміцы прыродазнаўчых навук.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнты павінны *ведаць*:

– сістэму канцэптуальных асноў сучаснага прыродазнаўства;

– структуру прыродазнаўча-навуковага пазнання;

– сучасную прыродазнаўчую карціну свету;

– тэорыю сінергетыкі;

– ідэалы і нормы прыродазнаўчых даследаванняў у гістарычным плане і ў сучаснасці.

Студэнты павінны *ўмець*:

– ужываць тэрміналогію сучаснага прыродазнаўства;

– характарызаваць асноўныя перыяды развіцця прыродазнаўства;

– аналізаваць найбольш значныя дасягненні ў сучаснай прыродазнаўчай карціне свету;

– аналізаваць прысвечаныя прыродазнаўчай праблематыцы тэксты;

– выкарыстоўваць атрыманыя веды пры стварэнні і выкарыстанні інфармацыйных рэсурсаў прыродазнаўчага профілю.

Студэнты павінны *валодаць*:

– разуменнем сацыяльнай значнасці і культурнай каштоўнасці сучаснага прыродазнаўства і яго філасофскіх асноў у кантэксце працэсаў, што адбываюцца ў сучасным беларускім грамадстве;

– канцэптуальнымі ідэямі, на якіх грунтуецца сучаснае прыродазнаўства;

– лагічнымі і метадалагічнымі падставамі прыродазнаўчых навук;

– навыкамі сістэмнага і параўнальнага аналізу падставовых ідэй прыродазнаўчых даследаванняў;

– навыкамі філасофскага аналізу і ацэнкі інфармацыйных паведамленняў, прапаноў і праектаў прыродазнаўчага характару;

– метадамі выкарыстання набытых у працэсе вывучэння дысцыпліны ведаў пры рашэнні прафесійных задач і выкананні сацыяльных функцый.

У адпаведнасці з указанымі вышэй мэтамі і прынцыпамі сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі студэнты павінны набыць наступныя **сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі**:

САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці.

САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.

САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый.

САК-4. Быць здольным да крытыкі і самакрытыкі (крытычнае мысленне).

САК-5. Умець працаваць у камандзе.

У працэсе сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі студэнты павінны развіць наступныя **акадэмічныя кампетэнцыі**:

АК-1. Валодаць базавымі навукова-тэарэтычнымі ведамі і ўжываць іх для рашэння тэарэтычных і практычных задач.

АК-2. Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам.

АК-3. Валодаць даследчымі навыкамі.

АК-4. Умець працаваць самастойна.

АК-5. Быць здольным выпрацоўваць новыя ідэі (крэатыўнасць).

АК-6. Валодаць міждысцыплінарным падыходам пры вырашэнні праблем.

АК-7. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця.

Вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Філасофскія канцэпцыі сучаснага прыродазнаўства» прадугледжваецца 72 гадзіны, з якіх 34 гадзіны – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў (лекцыі – 22 гадзіны, семінары – 6 гадзін, кантроль кіраванай самастойнай працы студэнтаў – 6 гадзін). Рэкамендаваная форма кантролю ведаў студэнтаў – залік.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Філасофскія канцэпцыі сучаснага прыродазнаўства як вучэбная дысцыпліна, яе мэты і задачы. Грунтоўныя праблемы прыродазнаўчых навук як праблемнае поле курса. Канцэптualьныя асновы сучасных касмалагічных, фізічных, хімічных і біялагічных ведаў як яго асноўны змест. Тэарэтычнае і практычнае значэнне дысцыпліны «Філасофскія канцэпцыі сучаснага прыродазнаўства» для спецыяліста-гуманітарыя. Вучэбна-метадычнае забеспячэнне.

Раздзел I

Сістэма прыродазнаўчых ведаў: гістарычныя аспекты, асаблівасці сучаснага стану і асноўныя тэндэнцыі развіцця

Тэма 1. Навука ў сістэме культуры

Пазнанне як спосаб чалавечага быцця. Разнастайнасць форм пазнання. Асаблівасці навуковага пазнання. Праблема ўзаемаадносін навукі і другіх феноменаў культуры.

Асноўныя сферы навуковых ведаў: чалавеказнаўства (гуманістыка), прыродазнаўства (натуралістыка), тэхназнаўства, іх адрозненні і ўзаемасувязі. Навуказнаўства як навука аб навучы. Паняцце мовы навукі. Навука і логіка, логіка навукі. Паняцце навуковага метаду, метадалогіі і методыкі. Праблема ўніверсальнага навуковага метаду. Фундаментальная і ўжытковая навука. Асноўныя функцыі навукі: гнасеалагічная, прагматычная, культурна-светапоглядная.

Структура навукі. Метатэарэтычны ўзровень навуковага пазнання. Пазнаваковыя ўмовы і фактары разгортвання навуковага пошуку. Месца і роля філасофіі ў структуры асноў навукі. Філасофскае асэнсаванне тэарэтычных і метадалагічных асноў навукі. Індуктывізм. Фальсіфікацыянізм. Метадалогія даследчых праграм. Канструктывізм. Паняцце навуковай парадыгмы і яе роля ў развіцці навукі. Феномен навуковай рэвалюцыі ў гісторыі прыродазнаўства.

Тэма 2. Прыродазнаўства ў сістэме навукі.

Узаемадзеянне прыродазнаўчага і гуманітарнага пазнання

Прыродазнаўства ў сістэме навуковых ведаў. Прыродазнаўства як тэарэтычнае дачыненне чалавека да прыроднага свету, сістэма навук аб чалавеку і прыродзе. Прыродазнаўчыя навукі – тэарэтычная аснова прамысловай, сельскагаспадарчай тэхнікі і медыцыны.

Прыродазнаўства і матэматыка. Асноўныя паняцці сістэمالогіі і кібернетыкі і іх значэнне для вывучэння прыродных з’яў.

Праблема ўзаемадачынэнняў прыродазнаўства і філасофіі. Прыродазнаўства і эстэтыка, эстэтычныя аспекты прыродазнаўчых даследаванняў. Збліжэнне ідэалаў прыродазнаўчых і сацыяльна-гуманітарных навук. Праблема ўзаемаадносін метадалагічных асноў прыродазнаўства і гуманітарыстыкі. Міждысцыплінарныя даследаванні і іх роля ў рашэнні глабальных праблем сучаснасці.

Тэма 3. Сацыякультурныя аспекты гістарычнага развіцця прыродазнаўчых навук. Сацыяльнае і этычнае вымярэнне сучаснага прыродазнаўства

Першапачатковыя веды аб прыродзе і іх месца ў старажытнай культуры. Асаблівасці прыродазнаўчых ведаў Старажытнага Усходу, антычнасці і Сярэдневякоўя, іх сацыякультурны статус. Пераходны характар прыродазнаўства Рэнэсансавай эпохі. Фарміраванне класічнага прыродазнаўства як вынік навуковай рэвалюцыі пачатку Новага часу. Класічнае прыродазнаўства як культурны феномен.

Перадумовы ўзнікнення дысцыплінарна-арганізаванай навукі. Узрастанне ролі навукі ў вытворчасці. Рост навуковай інфармацыі і змены ў інстытуцыянальных формах пазнання.

Метатэарэтычныя асновы натуралістыкі XX ст. Карціна свету і стыль мыслення натуралістыкі напачатку XXI ст.

Гісторыя развіцця прыродазнаўчых навук у Беларусі. Сучасны стан прыродазнаўчых даследаванняў у Беларусі, іх тэндэнцыі і перспектывы.

Статус і роля прыродазнаўства ў сучасным грамадстве. Паняцце тэхнанавукі. Прыродазнаўства і тэхналогіі.

З’ява скажонага грамадскага ўспрымання вынікаў навуковай дзейнасці. Феномен антынавукі ў сучаснай культуры. Папулярызацыя навукі і навуковая асвета.

Гуманітарная экспертыза прыродазнаўчых праектаў. Этычныя параметры сучаснага прыродазнаўства, пераадоленне «каштоўнаснай нейтральнасці» навуковых ведаў.

Раздзел II

Філасофскія асновы фізічнага мадэлявання і апісання прыродных з’яў і фундаментальных узаемадзеянняў

Тэма 4. Філасофскія падставы сучаснай касмалогіі

Касмічныя аб’екты і метады іх даследавання. Касмалогія як навука аб паходжанні, будове і развіцці Сусвету. Касмалогія і філасофія. Раннія касмалагічныя тэорыі і эвалюцыя вобраза Сусвету: ад ідэі нязменнасці да вучэння аб нестацыянарнасці. Эксперыментальнае выяўленне нецэнтральнага становішча Сонечнай сістэмы ў нашай галактыцы, існавання іншых галактык, пашырэння Універсуму. Асновы касмагоніі як вучэння аб ранніх этапах эвалюцыі Сусвету. Мадэль Вялікага выбуху і яе светапоглядныя імплікацыі. Сучасныя ўяўленні аб будове Сусвету і іх значэнне ў кантэксце філасофскага пошуку. Антропны прынцып: філасофскае і навуковае вымярэнне. Філасофскія праблемы ўфалогіі. Праявы жыцця ў Сусвеце. Пытанне аб існаванні паазямных цывілізацый і спосабаў кантактаў з імі.

Тэма 5. Фізічная карціна свету і яе эвалюцыя

Фізіка як фундаментальная навука. Прадмет фізічных ведаў. Паняцце фізічнай рэальнасці і яго філасофскія імплікацыі. Агульная характарыстыка фізічнай рэальнасці: аб’екты фізікі, іх прасторава-часавыя формы, фізічныя ўзаемадзеянні, фізічныя законы, працэсы. Метады фізічнага даследавання. Праблема фізічнага вымярэння.

Фізічная карціна свету: структура, функцыі, гістарычная дынаміка. Роля філасофскіх ведаў у станаўленні і развіцці фізічнай карціны свету. Эвалюцыя тэорыі механікі. Прынцып адноснасці Галілея – Ньютана, фарміраванне механічнай карціны свету. Сацыякультурныя перадумовы механічнай

карціны свету і яе канструктыўная роля ў далейшым развіцці навукі.

Асновы статыстычнай механікі і тэрмадынамікі. Статыстычны і тэрмадынамічны спосабы мадэлявання і апісання сістэм шматлікіх часцінак. Вучэнне аб цяпле. Паняцце энтрапіі. Узрастанне энтрапіі. Малекулярна-кінетычная прырода цеплавых працэсаў. Парадак і хаос у статыстычных сістэмах. Законы захавання і законы сіметрыі і іх інтэрпрэтацыя ў сучаснай фізіцы і філасофіі. Гіпотэза цеплавой смерці Сусвету з пункту гледжання сучаснай навукі і філасофіі. Сінэргетыка і пошук агульных механізмаў развіцця прыроды і грамадства. Прынцып дэтэрмінізму і яго значэнне ў кантэксце вывучэння працэсаў з нелінейнай дынамікай.

Фарміраванне тэорыі электрамагнітных узаемадзеянняў. Філасофскія падставы тэорыі электрамагнетызму. Дзве лініі развіцця электрадынамікі. Электрамагнітнае поле як фізічная рэальнасць. Электрамагнітная прырода святла.

Асноўныя рысы квантава-рэлятывісцкай карціны свету. Новае разуменне ролі суб'екта пазнання ў фізіцы. Узнікненне квантавых уяўленняў. Квантавая філасофія і логіка. Паняцце аб карпускулярна-хвалевым дуалізме. Прынцып дапаўняльнасці. Дачыненне няпэўнасці. Статыстычны характар квантавай тэорыі. Праблема сумяшчальнасці сучасных фізічных тэорый і яе філасофскія імплікацыі. Сучасныя фізічныя ўяўленні аб прасторы і часе, іх значэнне для распрацоўкі філасофскай канцэпцыі прасторава-часавай структуры свету. Праблема ўспрымання сучаснай фізічнай карціны свету грамадствам.

Тэма 6. Сучасныя фізічныя ўяўленні аб структуры матэрыі ў кантэксце суадносін філасофіі і навукі

Развіццё канцэпцыі атамізму ў кантэксце ўзаемадзеяння філасофіі і прыродазнаўства. Філасофскія асновы даследавання мікрасвету. Праблема рэальнасці мікрааб'ектаў. Пытанне аб суадносінах бесперапыннасці і дыскрэтнасці ў структурнай арганізацыі прыроды, асноўныя падыходы да яго вырашэння і іх філасофскія падставы.

Уяўленне аб Стандартнай мадэлі. Стандартная мадэль як прадмет філасофскага аналізу. Фундаментальныя фізічныя ўзаемадзеянні з філасофскага пункту гледжання. Праблема грунтоўных сусветных канстант і яе філасофскае вымярэнне.

Віртуальныя часцінкі: квантавы вакуум. Праблема аб'яднання Стандартнай мадэлі і тэорыі гравітацыі: філасофскія аспекты. Праблема суадносін мікра-, макра- і мегасвету. Адзіная тэорыя поля як мэта сучаснага фізічнага пазнання. Сучасная сітуацыя ў фізіцы і яе філасофскія імплікацыі.

Раздзел III

Філасофскія асновы сучасных хімічных канцэпцый

Тэма 7. Эвалюцыя хіміі і сістэма сучасных хімічных ведаў як прадмет філасофскай рэфлексіі

Філасофія хіміі і яе месца ў сістэме філасофскіх канцэпцый сучаснага прыродазнаўства. Агульная характарыстыка філасофскіх праблем сучаснай хіміі. Ідэалы і нормы хімічных ведаў. Культурна-цывілізацыйныя вытокі ўзнікнення і развіцця хіміі. Эвалюцыя карціны свету і стылю мыслення ў хіміі. Месца хіміі ў прыродазнаўстве XX ст. Асноўныя асаблівасці сучаснай хіміі і праблема яе аўтаномнасці. Філасофскі аналіз тэхналагічных аспектаў хіміі (ад хімічнай практыкі старажытнасці да хімічнай прамысловасці). Уплыў тэхналагічнай базы на ўзровень развіцця хіміі. Значэнне і небяспекі сучаснай хімічнай вытворчасці для ўстойлівага развіцця цывілізацыі.

Філасофія і новыя галіны хімічных ведаў (эвалюцыйная хімія, хімія экстрэмальных станаў, тэхнагенная хімія).

Праблема простага і складанага, бесперапыннага і дыскрэтнага, сталага і зменлівага. Асноўныя ўяўленні аб самаарганізацыі складаных хімічных сістэм.

Раздзел IV

Філасофскае вымярэнне сучаснага біялагічнага пазнання

Тэма 8. Гістарычнае развіццё біялогіі і асаблівасці сучасных біялагічных ведаў у кантэксце філасофскага асэнсавання

Праблема ўзаемадачынненняў філасофіі і біялогіі. Біялагічнае пазнанне ў кантэксце філасофскай рэфлексіі. Біялогія і яе месца ў сістэме сучаснай навукі. Прадмет біялогіі і яе ўзаемадачынненні з іншымі галінамі прыродазнаўства. Уплыў

фізікі, хіміі і матэматыкі на развіццё біялогіі. Мова біялогіі. Спецыфіка метадаў даследавання біялагічных аб'ектаў.

Зараджэнне біялагічных ведаў і іх культурныя перадумовы. Асноўныя «вобразы» біялогіі ў дынаміцы культуры: традыцыйная (апісальна-натуралісцкая), фізічна-хімічная і эвалюцыйная біялогія.

Эвалюцыйныя і рэвалюцыйныя стадыі ў развіцці біялагічных ведаў і іх значэнне для філасофіі. Дарвінаўская рэвалюцыя ў біялогіі. Парадоксы эвалюцыйнай тэорыі Ч. Дарвіна. Крызіс дарвінізму напрыканцы XIX – пачатку XX ст. Генетычная рэвалюцыя ў біялогіі і яе філасофскія імплікацыі. Станаўленне сінтэтычнай тэорыі эвалюцыі. Сучасныя інтэрпрэтацыі эвалюцыйнай тэорыі. Рэвалюцыя ў мікрабіялогіі і яе значэнне для філасофскага пошуку.

Сутнасць і азначэнне жыцця. Асноўныя канцэптуальныя падыходы да даследавання феномена жыцця, яе паходжання і магчымых шляхоў эвалюцыі. Паняцце «жывая сістэма». Сістэмная каэвалюцыйная прырода жывых і нежывых аб'ектаў. Прынцыпы знешняй і ўнутранай арганізацыі жывой сістэмы. Жывы арганізм як сістэма, якая самаарганізоўваецца і самаразвіваецца. Інфармацыя ў жывых сістэмах. Умоўны характар «меж» біясу: вірусы (вірыёны), прэоны, нанабактэрыі. «Межы жыцця» і перспектывы пазнання жывога. Філасофскі аспект вызначэння крытэрыяў жыцця.

Асноўныя канцэпцыі паходжання жыцця на зямлі: крэацыянізм, гіпотэза аб самазараджэнні, гіпотэза пансперміі, гіпотэзы А. Апарына і Дж. Холдэйна. Спроба стварэння цэласнай канцэпцыі паходжання і сутнасці жыцця.

Тэма 9. Ідэя трансфармацыі біясферы ў наасферу і глабальны эвалюцыянізм

Эвалюцыя біясферы і межы яе ўстойлівасці. Ідэя наасферы. Канцэпцыя глабальнага ўніверсалізму. Чалавек і біясфера: праблемы каэвалюцыі і неадназначнасць футуралагічных «сцэнарыяў будучага» (эвалюцыянізм і эсхаталагізм). Паняцце экасістэмы. Экалагічная сітуацыя: філасофскі ракурс. Экалагічны імператывы. Дынаміка экалагічных каштоўнасцей.

*Тэма 10. Чалавек і яго месца
ў адзіным сацыяльна-прыродным комплексе*

Чалавек як адзінства біялагічнага і духоўнага. Праблема паходжання чалавека. Сацыябіялогія і праблема генна-культурнай каэвалюцыі. Перспектывы даследавання космабіясацыяльнай сутнасці чалавека ў сучаснай біялогіі.

Дасягненні і праблемы сучаснай нейрафізіялогіі. Псіхафізіялагічная праблема ў сучаснай філасофіі і навуцы.

Прыродны працэс як выяўленне дынамічнай сіметрыі. З'явы перыядычнасці, цыклічнасці, рытмічнасці. Гістарычнае развіццё ідэі рытмічнасці быцця.

Біялогія чалавека і сучасная цывілізацыя. Біялогія і правы чалавека.

Біялогія, біяінжынерынг і сучасная вытворчасць. Дасягненні і небяспекі развіцця біятэхналогіі: філасофскае вымярэнне праблемы.

Філасофія, біялогія, эканоміка і права: пошук шляхоў развіцця, пры якіх захоўваецца цэласнасць прыроды. Рэсурсы біясферы і дэмаграфічная праблема.

Тэма 11. Этычныя праблемы сучаснай біялогіі

Магчымасці і межы біялагічнага пазнання. Біяэтыка як міждысцыплінарны кірунак аб маральных імператывах пазнання жывога. Праблема жыцця і смерці. Гуманітарная экспертыза генна-інжынерных праектаў. Пераадоленне «каштоўнаснай нейтральнасці» біямедыцынскіх ведаў.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Назва раздэла, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
	лекцыі	семінарскія заняткі		
Уводзіны	1			
Раздзел 1. Сістэма прыродазнаўчых ведаў: гістарычныя аспекты, асаблівасці сучаснага стану і асноўныя тэндэнцыі развіцця				
<i>Тэма 1.</i> Навука ў сістэме культуры	1	2		
<i>Тэма 2.</i> Прыродазнаўства ў сістэме навукі. Узаемадзеянне прыродазнаўчага і гуманітарнага пазнання	2		2	дыскусія
<i>Тэма 3.</i> Сацыякультурныя аспекты гістарычнага развіцця прыродазнаўчых навук. Сацыяльнае і этычнае вымярэнне сучаснага прыродазнаўства	2			
Раздзел 2. Філасофскія асновы фізічнага мадэлявання і апісання прыродных з'яў і фундаментальных узаемадзеянняў				
<i>Тэма 4.</i> Філасофскія падставы сучаснай касмалогіі	2			
<i>Тэма 5.</i> Фізічная карціна свету і яе эвалюцыя	2		2	тэст
<i>Тэма 6.</i> Сучасныя фізічныя ўяўленні аб структуры матэрыі ў кантэксце суадносін філасофіі і навукі	2			
Раздзел 3. Філасофскія асновы сучасных хімічных канцэпцый				
<i>Тэма 7.</i> Эвалюцыя хіміі і сістэма сучасных хімічных ведаў як прадмет філасофскай рэфлексіі	2			
Раздзел 4. Філасофскае вымярэнне сучаснага біялагічнага пазнання				
<i>Тэма 8.</i> Гістарычнае развіццё біялогіі і асаблівасці сучасных біялагічных ведаў у кантэксце філасофскага асэнсавання	2		2	вуснае апытанне
<i>Тэма 9.</i> Ідэя трансфармацыі біясферы ў на-асферу і глабальны эвалюцыянізм	2			
<i>Тэма 10.</i> Чалавек і яго месца ў адзіным са-цыяпрыродным комплексе	2	2		
<i>Тэма 11.</i> Этычныя праблемы сучаснай біялогіі	2	2		
Усяго...	22	6	6	залік

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Бабко, А. І.* Асновы сучаснага прыродазнаўства / А. І. Бабко. – Мінск : БДУКМ, 2013. – 296 с.
2. *Канке, В. А.* Концепции современного естествознания: учебник для вузов / В. А. Канке. – 2-е изд., испр. – М., 2004. – С. 54–72.
3. *Касперович, Г. И.* Концепции современного естествознания : учеб. пособие / Г. И. Касперович. – Минск, 2004. – С. 239–252.
4. Концепции современного естествознания: учебник для вузов / под общ. ред. проф. С. А. Лебедева. – М., 2007. – С. 46–163, 254–292.
5. *Лихин, А. Ф.* Концепции современного естествознания : учебник / А. Ф. Лихин. – М., 2008. – С. 128–191.
6. *Найдыш, В. М.* Концепции современного естествознания / В. М. Найдыш. – 3-е изд., перераб. и доп. – М., 2009. – С. 598–628.
7. *Толкачев, Е. А.* Современная концепция естествознания: общественное понимание : учеб.-метод. пособие / Е. А. Толкачев, В. И. Дынич. – Минск : РИВШ, 2006. – 144 с.
8. *Павлова, О. С.* Развитие биологических концепций : учеб.-метод. пособие / О. С. Павлова. – Минск : РИВШ, 2006. – 71 с.
9. *Мычко, Д. И.* Химия и возможности устойчивого развития в эпоху глобализации : учеб.-метод. пособие / Д. И. Мычко. – Минск : РИВШ, 2006. – 28 с.
10. *Кадацкий, В. Б.* К вопросу о взаимоотношении общества и природы (междисциплинарный синтез) : учеб.-метод. пособие / В. Б. Кадацкий. – Минск : РИВШ, 2006. – 36 с.

Дадатковая

1. *Бор, Н.* Избранные научные труды: в 2 т. / Н. Бор. – М. : Наука, 1970–1971. – Т. 1. – 583 с. ; Т. 2. – 675 с.
2. *Вернадский, В. И.* Философские мысли натуралиста / В. И. Вернадский. – М. : Наука, 1988. – 237 с.
3. *Гейзенберг, В.* Физика и философия. Часть и целое : пер. с нем. / В. Гейзенберг. – М. : Наука, 1989. – 400 с.

4. *Грин, Б.* Элегантная Вселенная: суперструны, скрытые размерности и поиски окончательной теории : пер. с англ. / Б. Грин. – М. : УРСС, 2004. – 286 с.
5. *Дарвин, Ч.* Происхождение видов путем естественного отбора, или Сохранение благоприятных рас в борьбе за жизнь / Ч. Дарвин. – СПб. : Наука, С.-Петербург. отд-ние, 1991. – 539 с.
6. *Иоффе, А. Ф.* О физике и физиках: статьи, выступления, письма / А. Ф. Иоффе. – Л. : Наука, 1985. – 544 с.
7. *Кун, Т.* Структура научных революций / Т. Кун. – С ввд-ной статьей и дополнениями 1969 г. – М. : Прогресс, 1977. – 300 с.
8. *Лукьянец, В. Г.* Интеграционные тенденции в развитии естественных и гуманитарных наук : учеб.-метод. пособие / В. Г. Лукьянец. – Минск : РИВШ, 2006. – 70 с.
9. *Моисеев, Н. Н.* Человек и ноосфера / Н. Н. Моисеев. – М. : Мол. гвардия, 1990. – 351 с.
10. *Панченко, А. И.* Философия, физика, микромир / А. И. Панченко. – Отв. ред. Н. Н. Моисеев ; АН СССР. – М. : Наука, 1988. – 191 с.
11. *Пригожин, И.* Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой : пер. с англ. / И. Пригожин, И. Стенгерс. – М. : УРСС, 2003. – 310 с.
12. *Процька, Т.* Даследчык таямніцаў святла: Аляксандр Садоўскі / Т. Процька. – Мінск : Навука і тэхніка, 1994. – 63 с.
13. *Пуанкаре, А.* О науке : сборник : пер. с фр. / А. Пуанкаре. – 2-е изд., стер. – М. : Наука, 1983. – 560 с.
14. *Степин, В. С.* Становление научной теории: Содержат. аспекты строения и генезиса теорет. знаний физики / В. С. Степин. – Минск : Изд-во БГУ, 1976. – 319 с.
15. *Степин, В. С.* Философия науки: учеб. пособие для вузов / В. С. Степин, В. Г. Горохов, М. А. Розов. – М. : Гардари-ка, 1996. – 400 с.
16. *Стражев, В. И.* К тайнам Вселенной : учеб.-метод. посо-бие / В. И. Стражев. – Минск : РИВШ, 2006. – 160 с.
17. *Фридман, А. А.* Мир как пространство и время / А. А. Фридман. – 2-е изд. – М. : Наука, 1965. – 112 с.
18. *Хокинг, С.* От Большого Взрыва до черных дыр: Краткая история времени : пер. с англ. / С. Хокинг. – М. : Мир, 1990. – 166 с.

19. *Эйнштейн, А.* Физика и реальность : сб. ст. / А. Эйнштейн. – М. : Наука, 1965. – 359 с.

20. *Эйнштейн, А.* Эволюция физики. Развитие идей от первоначальных понятий до теории относительности и квантов : пер. с англ. / А. Эйнштейн, Л. Инфельд. – 4-е изд. – М. : Мол. гвардия, 1966. – 267 с.

21. *Эфроимсон, В. П.* Генетика этики и эстетики / В. П. Эфроимсон. – М. : Тайдекс Ко, 2004. – 304 с.

22. *Demain, la physique / A. Aspect, R. Balian, S. Balibar et aut.* – Paris: Odile Jacob, 2004. – 377 p.

23. *Jacqard, A.* Matière et la vie / A. Jacqard. – Toulouse : Éditions Milan, 1995. – 63 p.

24. *Parrochia, D.* Les grandes révolutions scientifiques du XX siècle / D. Parrochia. – Paris : Presses Universitaires de France, 1997. – 434 p.

25. *Pelt, J.-M.* De l'Univers à l'Être / J.-M. Pelt. – Paris : Fayard, 1996. – 126 p.

Пералік сродкаў, што рэкамендуюцца для дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці

Дыягностыка вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў павінна мець рэгулярны, сістэматычны і комплексны характар. Дзеля гэтага неабходна ўжываць эфектыўныя, разнастайныя, розна-якасныя і рознаўзроўневыя сродкі кантролю і ацэнкі іх ведаў, уменняў і кампетэнцый. Па дысцыпліне «Філасофскія канцэпцыі сучаснага прыродазнаўства» рэкамендуюцца ў якасці такіх сродкаў:

- падрыхтоўка творчых прац (эсэ, рэфератаў) па тэмах дысцыпліны;
- падрыхтоўка дакладаў і міні-дакладаў для выступлення на семінарскіх занятках;
- падрыхтоўка прэзентацый па тэмах дысцыпліны;
- вусныя апытанні (на семінарскіх занятках і ў працэсе кантролю самастойнай працы);
- арганізацыя дыскусій па тэмах курса (на семінарскіх занятках і ў працэсе кантролю самастойнай працы) і кантроль ступені ўдзелу ў іх;
- выкананне тэставых заданняў.

Арганізацыя самастойнай працы студэнтаў

Самастойная праца студэнтаў з'яўляецца надзвычай важным кампанентам іх вучэбнай дзейнасці. Яна павінна мець сістэматычны характар, здзяйсняцца на добра прадуманай, карэктнай у дыдактычным плане аснове. Пры вывучэнні дысцыпліны «Філасофскія канцэпцыі сучаснага прыродазнаўства» надзвычай важнае значэнне ў гэтым кантэксце мае прапрацоўка першакрыніц, найбольш важных філасофскіх твораў, прысвечаных філасофскім праблемам сучаснага прыродазнаўства. Важным патрабаваннем, якое павінна быць выканана пры арганізацыі самастойнай працы студэнтаў, з'яўляецца таксама ўлік і актыўнае задзейнічанне міжпрадметных сувязей (сувязей з іншымі філасофскімі, а таксама культуралагічнымі дысцыплінамі).

Прыкладныя заданні для кіраванай самастойнай працы студэнтаў

Пры вывучэнні дысцыпліны «Філасофскія канцэпцыі сучаснага прыродазнаўства» сістэма заданняў для кіраванай самастойнай працы можа ўключаць у сябе тыя іх тыпы, што адпавядаюць указаным вышэй найважнейшым сродкам кантролю ведаў, навыкаў і кампетэнцый, набытых студэнтамі ў вучэбным працэсе, прапрацоўку лекцыйнага матэрыялу, тэкстаў першакрыніц, а таксама тэкстаў прапедэўтычнага і навукова-папулярнага характару, прапанаваных у якасці дадатковай літаратуры, з падрыхтоўкай канспектаў або творчых прац на іх аснове, падрыхтоўку адказаў на тыя пытанні для заліку, што выносяцца на самастойнае вывучэнне з распрацоўкай аналітычнага агляду літаратуры па адпаведнай тэматыцы.

Вучэбнае выданне

**ФІЛАСОФСКІЯ КАНЦЭПЦЫІ
СУЧАСНАГА ПРЫРОДАЗНАЎСТВА**

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для ўсіх спецыяльнасцей універсітэта*

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар Л. М. Мельнік

Падпісана ў друк 2020. Фармат 60x84 ¹/₁₆.
Папера офісная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 1,11. Ул.-выд. арк. 0,68. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ